

М. І. Гуцол

ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет» м. Івано-Франківськ

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ЛАТИНСЬКОЇ ТА ІНОЗЕМНОЇ МОВ, В УМОВАХ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ У ВИЩИХ МЕДИЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

e-mail: autos2009@ukr.net

У статті проаналізовано аспекти методики викладання іноземної та латинської мов, у вищих медичних навчальних закладах. Вони стосуються таких важливих питань: 1) для чого той, хто вивчає іноземну та латинську мови буде її використовувати; 2) чого потрібно навчитися, щоб ефективно використовувати іноземну мову; 3) чого потрібно навчитися, щоб ефективно використовувати латинську мову; 4) компетенції людини; як вони служать для вивчення іноземних та латинської мов.

Ключові слова: інноваційні методи навчання, навчальний процес, інтенсифікація, перевірки знань, компетенції, рекомендації.

У сучасних умовах актуальним є використання інноваційних форм, методів навчання. Головною метою інноваційного навчання є розвиток інтелектуальних, комунікативних, лінгвістичних і творчих здібностей студентів; формування особистості студента; формування вмінь, які впливають на навчально-пізнавальну діяльність і перехід на рівень продуктивної творчості; розвиток різних типів мислення; висока якість знань, умінь і навичок студента-медика. Сучасне суспільство потребує креативних фахівців, здатних приймати нестандартні рішення та вражати своєю оригінальністю. Тому в процесі підготовки майбутніх фахівців-медиків робиться акцент на формування студента-дослідника, людини духовної, спрямованої не на оволодіння готовими знаннями, а на їх набуття та творче використання; на формування особистості, яка навчається творчо, нестандартно мислити. Використовуючи інноваційні технології у вивченні предметів гуманітарного циклу, зокрема вивчення іноземної мови викладачі успішно застосовують такі прийоми: асоціативний ряд, опорний конспект, інтерактивну систему запису для ефективного читання і роздумів, мозкову атаку, групову дискусію, ключові терміни, кластери, есе, логічні ланцюжки, медіа проекти, дидактичну гру, лінгвістичні карти, лінгвістичні алюзії, дослідження тексту тощо.

Основна мета викладання іноземної мови – це комплексне і поглиблене навчання студентів іноземної мови як засобу спілкування, розвиток вмінь в усіх видах мовленнєвої діяльності: читанні, письмі, говорінні та аудіюванні. Окрім того, це підготовка студентів до прослуховування та обговорення лекцій іноземною мовою з фахових дисциплін. які читають науковці, відомі професори провідних університетів Європи та США. Студенти розвивають вміння ділового спілкування, читають автентичну літературу за фаховим спрямуванням, проводять дискусії, дебати, презентації, пишуть анотації, ессе, статті, наукові дослідження та готуються до складання міжнародних тестів.

Метою вивчення латинської мови в сучасних медичних закладах освіти є підготовка спеціалістів, здатних свідомо й грамотно вживати фармацевтичну та клінічну латинську термінологію на практиці.

Навчання латини має бути термінологічно спрямованим, інтегрованим зі спеціальними дисциплінами: фармакологією, ботанікою, фармакогнозією, фармацевтичною хімією, технологією лікарських форм, дисциплінами медико-біологічного циклу.

Метою роботи було розробка і втілення (на основі науково обґрунтованих рекомендацій) оптимальних прийомів і методів організації процесу вивчення іноземних та латинської мов, в тому числі на базі адаптивної системи навчання. Об'єктом дослідження є навчальний процес у вузі, шляхи його інтенсифікації в умовах адаптації системи навчання.

Науково-дослідна робота здійснюється у двох напрямках: теоретичному та практичному. Метод дослідження - комплексний (описовий, порівняльний, експериментальний і статистичний). Додатково використовуються такі методи: 1) спостереження за ходом занять і узагальнення передового досвіду; 2) констатуючі зрізи з метою виявлення рівня володіння навиками і вміннями;

3) анкетування студентів і викладачів; 4) тестування студентів; 5) співбесіда зі студентами і викладачами; 6) експериментальна перевірка методики адаптивної системи навчання.

З метою більш ефективного і глибокого дослідження окремих аспектів проблеми розрізняємо дев'ять пунктів: 1. Дослідження шляхів оптимізації процесу навчання іноземних мов у: а) немовному вузі; б) мовному вузі. 2. Психолого-педагогічні передумови оптимізації навчального процесу з іноземних мов (в тому числі в умовах адаптивної системи навчання). 3. Форми і методи підвищення ефективності самостійної роботи студентів. 4. Розробка та впровадження у навчальний процес активних методів навчання. 5. Складання підручників та навчальних посібників. 6. Різні засоби навчання як фактор оптимізації навчального процесу. 7. Оптимізація процесу навчання основних видів мовленнєвої діяльності. 8. Загальні проблеми підвищення ефективності навчального процесу з іноземних мов у вузі. 9. Розробка лінгвістичних аспектів викладання іноземних мов

Результати теоретичного вивчення відповідних проблем теми викладаються щорічно в доповідях, які читаються на науково-методичних семінарах і конференціях різних рангів (вузівських, регіональних, всеукраїнських, міжнародних).

Практична сторона дослідження полягає у: а) проведенні експериментів з: перевірки адекватності навчальних галузевих посібників цілям профорієнтації навчання; ефективності застосування методики прискореного навчання науково-медичного перекладу; комплексному втіленню адаптивної системи у навчальний процес з використанням 4-х режимів роботи (колективно-групового, самостійного аудиторного, індивідуального, самостійного поза аудиторного); б) розробці та апробації: сіткових планів по семестрах і графіків самоконтролю успішності; комплексів навчальних програм (лексичних, граматичних); навчальних матеріалів для різних видів мовленнєвої діяльності в умовах адаптивної системи навчання (тестових, граматичних роздаткових матеріалів, матеріалів зі зворотнім зв'язком для роботи в парах і самостійної роботи в режимі взаємоконтролю); термінологічних мінімумів і складанні навчальних медичних, галузевих словників; тестів (діагностичних, лексико-граматичних, підсумкових з різних спеціальностей, для перевірки домашнього читання); диференційованих завдань для самоконтролю, взаємоконтролю і контролю викладача; методичних вказівок до проведення практичних занять з іноземної та латинської мов; навчальних посібників; ефективних прийомів і методів навчання практичного володіння іноземною мовою (парна робота, самостійна робота, з дидактичним матеріалом, контроль, взаємоконтроль, програмування); активних методів навчання іноземної та латинської мов (творчі завдання, проблемні питання, дискусії, конкурси знавців, дидактичні, ділові, рольові ігри). Теоретичне і практичне вивчення проблеми дає змогу сформулювати авторську концепцію дослідження про безперервність, поетапне формування та розвиток професійного мовлення у процесі реалізації когнітивно-комунікативного, компетентнісно-діяльнісного, професійно-орієнтованого тощо підходів до навчання іноземної мови на визначених рівнях. Це потребує обґрунтування нових підходів до змісту, методів і форм організації практичної роботи з розвитку професійного мовлення студентів. Концепція наближення змісту і форм практичного навчання іноземної мови у вищій школі до майбутньої професійної діяльності враховує основні положення вищої освіти й побудована на основі системного підходу.

Ефективність процесу розвитку навичок професійного мовлення студентів залежить від того, наскільки методологія та зміст практичного навчання мови враховують специфіку майбутньої професії студента. Складність і своєрідність цього процесу в тому, що професійна діяльність студентів-нефілологів, зокрема студентів медиків характеризується багатогранністю, яка потребує різноманітних форм практичної підготовки. Основними вміннями та навичками студентів мають бути професійно-комунікативні вміння репрезентації потенціалу дидактичного дискурсу, одиницею якого є навчальні тексти різних типів. Теоретико-методологічною основою дослідження є теорія мовленнєвої діяльності про механізми уяви, мовлення і пам'яті; структуру мовленнєвої і пізнавальної діяльності, особливостей засвоєння другої мови, мислення, мови і мовлення. Віддаючи належне беззаперечній науковій цінності всіх цих досліджень, слід зазначити, що в основному вони базуються на принципах загальноосвітньої діяльності, професійної підготовки, ґрунтового визначення окремих аспектів навчання і не повністю враховують специфіку вивчення іноземної мови в теоретичному й експериментальному обґрунтуванні системи формування навичок професійного мовлення студентів ВНЗ України. Пізнавальна діяльність студентів, пов'язана з набуттям професійних знань та формування й розвитку

професійного мовлення, відбувається не відразу, а поетапно, у процесі навчання й усвідомлення особистої мети навчання.

У ВНЗ медичного профілю склалися такі основні етапи пізнання: 1) вивчення (самостійна підготовка); 2) закріплення (практичні заняття); 3) підготовка до ПМК і складання ПМК; 4) застосування (Міжнародні конференції, практики за кордоном).

Такий процес пізнання і здобуття професійної освіти, формування й розвиток професійного мислення відбувається за допомогою мовних засобів. Можна сказати, що іноземна мова – універсальне середовище, в якому відбувається розуміння. Інструментом цього є тлумачення. Розуміння ролі іноземної мови, її соціальних сторін у науці й освіті, професійно-практичній діяльності людини з позиції формування професійного мовлення ставить проблему експлікації філософської, світоглядної позиції.

При закріпленні вивченого матеріалу або нових лексичних і граматико-синтаксичних структур також використовуються колективні та індивідуальні форми роботи. Структури опрацьовуються спільно, переважно за допомогою рідної мови (в даному випадку рідної для іноземних студентів але тільки на 1-х етапах навчання). Переважає індивідуальний підхід: група за певний проміжок часу засвоює матеріал за допомогою письмових видів роботи. Він пише, порівнює, протиставляє, розширює, перевіряє на частотність вживання, висуває гіпотези, формулює попередні правила.

Сучасні найактуальніші підходи до викладання іноземних мов переслідують, як правило завдання постановки та вирішення викладачами сучасних іноземних мов ряду питань: а) що конкретно відбувається під час усного або писемного спілкування між людьми? б) що спонукає співрозмовників діяти саме так? в) які навчальні дії виконуються у процесі використання нової мови? г) як ми визначаємо цілі навчання та позичаємо прогрес між повним незнанням та ефективним володінням іноземною мовою? д) як відбувається вивчення мови? е) що слід робити, щоб допомогти людям якнайкраще вивчати мову? є) сприяти обміну між викладачами і тими, хто вивчає мову, інформацією про цілі навчання та способи їх досягнення.

Для оптимізації навчального процесу слід знати відповіді на такі запитання: Для чого той, хто вивчає іноземну мову буде її використовувати? Чого йому потрібно навчитися, щоб бути здатним використовувати іноземну мову з певною метою? Що штовхає його до бажання вчити мову? Який рівень знань, умінь та досвіду повинен бути у викладача, з якими має справу студент? Якою мірою йому доступні підручники, довідники, аудіовізуальні та інформативні засоби? Скільки часу він бажає і може присвятити вивченню мови?

Необхідно максимально точно визначити цілі навчання, вартісні з огляду на потреби тих, хто вивчає мову, та реалістичні щодо їх інтелектуальних характеристик і доступних засобів.

З метою координації зусиль всіх учасників навчального процесу, для досягнення поставлених цілей необхідно створювати оптимальні умови для вивчення іноземних мов.

Медична освіта 21 ст. немислима без знання основ розгалуженої й постійно створюваної термінології. Латинські найменування лікарських засобів вживаються як офіційні в багатьох національних фармакопеях, у Міжнародній фармакопеї (Pharmacopoea Internationalis) і видання Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ). В Україні латинською мовою виписуються рецепти. Пунктом 1.9 "Наказу Міністерства охорони здоров'я України" № 360 передбачене таке: Назва лікарського засобу, формоутворюючих та коригуючих речовин, його склад, лікарська форма, звернення до фармацевтичного працівника про виготовлення та видачу лікарських засобів пишуться латинською мовою. Використання латинських скорочень дозволяється тільки відповідно до прийнятих у медичній і фармацевтичній практиці.

Отже, метою вивчення латинської мови так само як і іноземних мов в сучасних медичних закладах освіти є підготовка спеціалістів, здатних свідомо й грамотно вживати фармацевтичну та клінічну латинську термінологію на практиці.

Навчання латини має бути термінологічно спрямованим, інтегрованим зі спеціальними дисциплінами: фармакологією, ботанікою, фармакогнозією, фармацевтичною хімією, технологією лікарських форм, дисциплінами медико-біологічного циклу. Зазначені рекомендації не ставлять за мету нав'язати єдиний підхід до викладання іноземної та латинської мов. Їх призначення – слугувати своєрідним довідником, здатним допомогти викладачам-практикам, укладачам програм, спеціалістам з оцінювання зробити вибір методу, діяти в його рамках адекватно до поставлених цілей, тобто прагнути говорити "однією фаховою мовою".

Отже щодо методики викладання латинської та іноземної мов в умовах кредитно-модульної системи то вона тісно взаємопов'язана з методикою Френе. Розглянемо хоча би

матеріали методичного забезпечення заняття з латинської та іноземної мов. Кожний з етапів заняття (підготовчий, основний, заключний) потребує використання певних матеріалів методичного забезпечення, що відповідають їх цілям та змісту. До їх числа відносяться: матеріали контролю для підготовчого та заключного етапів; інструктивні методичні матеріали для основного етапу заняття: професійні алгоритми або орієнтовні карти для оволодіння професійними вміннями та навичками; інструктивні матеріали для до аудиторної самостійної теоретичної підготовки студентів.

Розробка та впровадження матеріалів методичного забезпечення здійснюється на основі диференційного методичного аналізу, головний принцип якого свідчить: методи та засоби навчання та контролю повинні бути жорстко адекватні навчальним цілям у рівнях засвоєння. Це означає, що підготовка матеріалів методичного забезпечення повинна здійснюватись відповідно до того, який рівень досягнень знань латинської та іноземної мов запланований в цілях: рівень знань, рівень навичок чи рівень вмінь. Матеріали контролю традиційно виділяються три основних види матеріалів контролю: теоретичні питання; тести (сукупність програмованих завдань); задачі.

Так само як і методи контролю, матеріали контролю не вибираються довільно. Їх вибір визначається запланованим рівнем засвоєння, тобто цілями. Тому розробка матеріалів контролю повинна вестись з чіткою орієнтацією на певний рівень засвоєння: I, II, III, IV. Тести успішності - це сукупність тестових стандартизованих завдань, що використовуються як діагностичний інструментарій для оцінювання певного рівня навчальних досягнень.

Але програмоване навчання та контроль має і серйозні недоліки, недооцінка яких може мати серйозні наслідки: широке домінування програмованих методів та засобів навчання обмежує можливості розвитку логічного мислення майбутніх фахівців, їх аналітичної та мовної функції, які розглядаються як центральні необхідні компоненти сучасної моделі фахівця. Тому сучасна організація професійного навчання передбачає використання широкого спектру традиційних та нових методів, серед яких певна (не головна) роль належить програмованим. Особливе місце у цьому ряду займають методи, що дозволяють розвивати та діагностувати рівень професійного мислення, вмінь та навичок майбутніх фахівців. Можливості засобів програмованого контролю у цій сфері досить обмежені. Сучасний викладач повинен володіти широким арсеналом сучасних методів і засобів, у тому числі і програмованими. Розглянемо принципи побудови матеріалів програмованого навчання та контролю, диференціюючи їх по рівнях професійної підготовки.

Наступним етапом є навчальні задачі. Навчальна задача - це задана в певних умовах мета^А діяльності, яка повинна бути досягнута перетворенням цих умов, згідно визначеній процедурі. Задача включає в себе умови (відоме), вимоги (цілі) і пошукове (невідоме), що формулюється в питанні. (Наприклад рецептурна задача). Головною методичною вимогою до навчальних задач є диференційний підхід до їх складання та використання з огляду на цілі професійної підготовки.

Узагальнюючи сказане, підкреслимо, що рівень проблемності задачі визначається не тільки числом проблем, що містяться в її контексті, але і, безумовно, рівнем їх складності та нестандартністю необхідних рішень.

Творчий рівень досягається також в задачах, алгоритм вирішення яких не є відомим. В цих умовах єдиний шлях вирішення задач - це самостійний пошук нових, невідомих ще даних, або способів дії. Проблемні ситуації (широкого або локального характеру) можуть бути створені в задачах експериментального, лабораторного дослідження, складних клінічних задачах, в межах рішення складних теоретичних проблем на різних рівнях проблемності:

Проведення практичного заняття з латинської мови у медичному вузі передбачає методичну підготовку трьох його основних етапів: підготовчого, основного, заключного.

Для підготовчого етапу характерними є такі методичні функції: а) організаційні заходи; б) постановка навчальних цілей та створення позитивної пізнавальної мотивації; в) контроль вихідного рівня теоретичної та практичної підготовки.

Головною методичною функцією основного етапу заняття є формування практичних навичок та вмінь відповідно до теми заняття. Зміст навчальної роботи на цьому етапі передбачає визначення, процесі виконання яких формуються навички та вміння.

Методичне забезпечення даного етапу передбачає використання різних засобів наочності (таблиці, схеми) та роздаткового матеріалу. Спрямованість на вироблення практичних умінь та навичок пояснює його основне домінуюче місце в структурі заняття (оптимальна тривалість – 70-80% від загального часу заняття).

Крім контролюючої функції заключний етап практичного заняття передбачає узагальнення та підведення підсумків: теоретичного, практичного та організаційного. Проводиться оцінювання

успішності студентів. Викладач визначає завдання для самостійної теоретичної та практичної підготовки студентів в позааудиторний час. Розглянуті етапи відповідають сучасним методичним принципам та вимогам щодо структурування практичних занять. Однак кожен викладач залишає за собою право на власний підхід в організації практичного заняття з латинської мови, враховуючи навчальні цілі конкретного заняття, зміст навчального матеріалу та психофізіологічні особливості студентів відповідної групи.

Висновок

Таким чином, зважаючи на викладене вище, доходимо наступного висновку: Теоретична і практична діяльність французького педагога Селестена Френе є важливим творчим здобутком методики викладання іноземних мов і педагогіки. С. Френе писав: «Розробляючи нашу педагогічну техніку, ми ніколи не виходили, з яких би то не було педагогічних теорій. Наші методи базуються виключно на досвід, який ми отримали на дотик, під час безпосередньої роботи з студентами. Жодне з наших нововведень не має коріння в якій-небудь апріорній ідеї».

Перспективи використання результатів: Отримані внаслідок проведених досліджень результати, як рекомендації можуть бути методичним довідником для всіх, хто вивчає іноземну та латинську мови у вищих медичних навчальних закладах України, а також для тих, хто навчає.

Список літератури

1. Bekh I. D. Pedagogika uspihku: vykhovni vtraty ta yikh podolannya / I.D. Bekh // Pedagogika i psykholohiia. – 2004. – No.4. – S. 5-15.
2. Borodina H. I. Komunikatyvno-orientovane navchannya inozemnoi movy u nemovnomu vuzi / H. I. Borodina // Inozemni movy. - 2005. No. 2.
3. Vyshnevetskyi I.Ia. Metodyka vykladannya inozemnykh mov / I. Ya. Vyshnevetskyi // - K., - 1992.
4. Katsman N. L. Metodika prepodavaniya latinskogo yazyka / N. L. Katsman // – M.: Gumanit. izd. tsentr VLADOS, - 2003. – 256 s.
5. Kremen V. H. Vyshcha osvita U krainy i Bolonskyi protsess. Navchalnyi posibnyk / V. H. Kremen / Ternopil: Navchalna knyha – Bohdan, - 2004. – 384 s.
6. Milerian V. Ye. Metodychni osnovy pidhotovky ta provedennia navchalnykh zaniat v medychnykh vuzakh (metodychni posibnyk) / V. Ye. Milerian // – Kyiv: Khreshchatyk, - 2004. – 80 s.
7. Surzhykova I. A. Pedagogika Selestena Frene z pohliadu suchasnosti / I. A. Surzhykova // Pedagogika i psykholohiia. – 2005. – №1. – S.121-129.
8. Sulyma V. T. Suchasni problemy lnhvistychnykh doslidzhen i metodyka vykladannya inozemnykh mov profesiinoho spilkuvannya u vyshchii shkoli: Zb. nauk. pr. / V. T. Sulyma, S. N. Denysenko // Ch.2. Lviv, - 2016.
9. Shovkovyi V. M. Metodychni osnovy zastosuvannya vzaemozistavnoho metodu v navchanni hramatyky klasychnykh mov: Avto-ref. dys. ... kand. ped. nauk: 13. 00. 02. / Kyiv.nats. un-t im. T. Shevchenka. – K., - 2004. – 23 s.
10. Fitsula M. Pedagogika: Navchalnyi posibnyk/ Mykhailo Fitsula // - 2-he vyd., vypravlene, dopovnene. - K.: Akademvydav, - 2015. - 559 s.
11. Yahupov V. Pedagogika: Navchalnyi posibnyk/ Vasyly Yahupov // Red. S. V. Holovko (hol.), T. V. Yanhol. - K.: Lybid, - 2002. - 559 s.

Рефераты

МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ ЛАТИНСКОГО И ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКОВ, В УСЛОВИЯХ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЙ СИСТЕМЫ В ВЫСШИХ МЕДИЦИНСКИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ УКРАИНЫ

Гуцол М. И.

В статье проанализированы аспекты методики преподавания иностранного и латинского языков, в высших медицинских учебных заведениях. Они касаются таких важных вопросов: 1) для чего тот, кто изучает иностранный и латинский языки будет их использовать; 2) чему нужно научиться, чтобы эффективно использовать иностранный язык; 3) чего нужно научиться, чтобы эффективно использовать латинский язык; 4) компетенции человека; как они служат для изучения иностранных и латинского языков.

Целью является разработка и воплощение (на основе научно обоснованных рекомендаций) оптимальных приемов и методов организации процесса изучения иностранных и латинского языков, в том числе на базе адаптированной системы обучения.

Ключевые слова: инновационные методы обучения, учебный процесс, интенсификация, проверка контроль знаний, компетенции, рекомендации.

Стаття надійшла 18.07.2017 р.

METHODOLOGY OF TEACHING LATIN AND FOREIGN LANGUAGES IN CREDITS TRANSFER SYSTEM AT MEDICAL HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF UKRAINE

Hutsol M. I.

The article analyzes the aspects of the teaching methodology of foreign and Latin languages, in higher medical educational institutions. They relate to such important questions: 1) why do the learner of foreign and Latin languages will use them; 2) what do you need to learn to use foreign language effectively; 3) what do you need to learn to use the Latin language effectively; 4) the competence of a person; how do they serve to study foreign and Latin languages. The aim is to develop and implement (on the basis of scientifically substantiated recommendations) the optimal methods and methods of organizing the process of studying foreign and Latin languages, including on the basis of an adaptive learning system.

Key words: innovative teaching methods, educational process, intensification, verification of knowledge, competencies, recommendations.